

**ELL ETTEPANEKUD VALITSUSKOMISJONI JA OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU EELARVELÄBIRÄÄKIMITEKS  
RIIGI EELARVESTRAATEEGIA AASTATEKS 2015-2018 JA 2015. AASTA RIIGIEELARVE OSAS**

**LÄBIRÄÄKIMISTE EESMÄRK JA LÄHTEALUSED**

Omavalitsusliitude Koostöökogu ja Valitsuskomisjoni läbirääkimiste põhieesmärk on kohalikele omavalitsustele stabiilse, seadustele ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagaks kohalikule omavalitsusele seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajaliku tulubaasi ning võimaldaks kohalikuks arenguks vajalikud investeeringud ja omavalitsuste jätkusuutliku arengu.

**Omavalitsusliitude Koostöökogu lähtealused läbirääkimistel:**

1. Kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Riigikohtu üldkogu 2010. aasta 16. märtsi otsuse 2009. aasta lisaelarve kohta (kohtuasi nr 3-4-1-8-09) seisukohad ning OECD ja CLRAE ettepanekud omavalitsuste finantsautonoomia suurendamiseks, partnerluse arendamiseks ja omavalitsuste koostöö suurendamiseks.
3. Kohalike omavalitsuste tegevustingimuste kujundamisel, reformide kavandamisel ja läbiviimisel Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõttest lähtumine
4. Enamuse riigieelarvest eraldatavate toetuste integreerimine kohalike omavalitsuste tulubaasiga, mis jaotatakse maksutulude ja tasandusfondi kaudu.
5. Kohalike omavalitsuste poolt täidetavate riiklike ülesannete eristamine õigusaktides ja rahastamine kulupõhiselt riigieelarvest.
6. Kohalike omavalitsuste koostöö edendamiseks, haldussuutlikkuse tõstmiseks ning teenuste efektiivsemaks osutamiseks analüüsida seadusandlust ja täpsustada seda valdkondades, kus omavalitsuste koostöö on otstarbekam, kindlustades koostöö võimalikkuse erineva suurusega territooriumil ja erineva arvu omavalitsuste vahel.
7. Omavalitsuspoliitika põhimõtete ja suundade avamine riigi strategiadokumentides.

<b>ETTEPANEKUD RAHANDUSE VALDKONNAS</b>	
<b><i>FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD sh.</i></b>	<b><i>Põhjendus</i></b>

<b>Ettepanek 1. Kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamine majanduslanguse eelse perioodi tasemele.</b>						<i>Eesmärk: Omavalitsustele iseseisva tulubaasi, regionaalse tasakaalustatuse ja kohaliku demokraatia suurendamine.</i>
<b>1.1.. Kohalikku eelarvesse laekuva tulumaksu osa taastamine</b>						<p>2009. aasta veebruaris kärbiti kohalike omavalitsuste eelarvetele laekuva tulumaksu osa 11,93%-lt 11,4%-le (so -0,53%) ning vähendati nõrgema tulubaasiga omavalitsuste tulude järeleaitamise vahendite mahtu 19 077 627 € võrra. Kõnealuse kärpeotsusega on tulubaasi kärbe perioodil 2009-2014 vähendanud kohaliku elu korraldamiseks mõeldud raha juba 288,5 miljonit €, sh 2014. aastal -52,3 miljonit €. Märgime, et selle võrra on linnades ja valdades vähem tänavavalgustust, teede remonti; vähem suudetakse rahuldada elanike vajadusi lasteaedade ja koolide, noorsootöö ja sporditegevuse ning muude kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste osas. Tänapäevaks on valitsus võtnud suuna taastada enamuses eluvaldkondades kriisi ajal tehtud kärpete eelne olukord (viimase näitena saab tuua riigiametnike uus palgasüsteem). Kahjuks ei ole vastavat otsust omavalitsuste erakorralise tulubaasi kärpe suhtes veel tehtud.</p> <p>Oleme jätkuvalt seisukohal, et kohalike omavalitsuste eelarveautonoomia põhimõtted ja tulud peavad olema ka majanduslanguse perioodil kaitstud ning kohalike omavalitsuste tulubaasi kärpeotsused oleksid olnud välditavad.</p>
<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	
<b>11,57%</b>	<b>11,6%</b>	<b>12,13%</b>	<b>12,13%</b>	<b>12,13%</b>	<b>12,13%</b>	
<p>Jätkata läbirääkimisi tulumaksuseaduse muutmiseks, eraldamaks ka mitteresidentide tulumaks kohalikele omavalitsustele § 5 lg 1 kohaselt ning maamaksust tehtud riiklike maksuvabastuste kulude katmist riigieelarvest.</p>						
<b>1. 2. Kohalike eelarvete tasandusfondi taastamine ( €)</b>						
<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<p>Kohalike eelarvete tasakaalus hoidmiseks on vajalik ka tasandusfondi taastamine 2009 aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega. Kuna muutus ka üleriigilistest maardlatest laekuv tulu</p>
74 252 137	74 868 439	91489 525	91489 525	91489 525	91489 525	
<b>Eelnevalt täiendavalt tasandusfondi suurenemine keskkonnatasu laekumise</b>						

<b>ümbersuunamise võrra (€)</b>						omavalitsustele, peab vastavalt kokkuleppele tasandusfond suurenema .												
	616 302	616 298	616 301	308 149	...													
<b>Peale selle kaevandusõiguse tasudest vabanevate vahendite lisandumine (€)</b>																		
2 157 050	1 540 748	924 450	308 149	...	...													
<p><b>Ettepanek 2 Kohalike teede hoiu toetamine</b></p> <p>Näha ette mootorkütuse aktsiisist teehoiuks kavandatud vahendite hulgast kohalikele teedele eraldatavaid vahendeid</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>2013</th> <th>2014</th> <th>2015</th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>10 %</td> <td>10 %</td> <td>35 %</td> <td>35 %</td> <td>35 %</td> <td>35 %</td> </tr> </tbody> </table>						2013	2014	2015	2016	2017	2018	10 %	10 %	35 %	35 %	35 %	35 %	<p>Riigimaanteed osakaal teede kogupikkusest moodusta ligikaudu 28,4 %, samal ajal kohalike teede ja tänavate osa 40,3 %.</p> <p>Senine teehoiuvahendite jaotus riigi ja kohalike teede vahel ei ole loogiline ega õiglane.</p> <p>Analoogselt paljude teiste omavalitsusele pandud ülesannetega on riik seadnud teehoiu korraldamisele õigusaktidega konkreetseid ja üksikasjalikke nõudeid.</p> <p>Teeseaduse § 25 lg 3 kohaselt valla- või linnavalitsus korraldab teehoidu kohalikel teedel ja on kohustatud nendel teedel looma tingimused ohutuks liiklemiseks. Teehoidu kavandades peab järgima liiklusohutuse, keskkonnakaitse ja tee seisundi nõudeid.</p> <p>Seadusandja on juba 1999. aasta veebruaris vastu võetud teeseaduses väljendanud tahet arvestada kohalike maanteed ja tänavate hoiuks sihtotstarbelise toetuse vajadusega riigieelarvest. Seaduse seletuskirjas on seejuures märgitud, et Eesti territooriumi ning teedevõrgu kompaktsuse tõttu tuleb käsitleda riigi, kohalikke ja erateid ning tänavaid kui ühtset tervikut.</p> <p>Vt Riigikogu, 12. detsembril 2013.a. olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu "Kohalike teede hoiu korraldamine" (raport „Kohalike teede hoiu korraldamine“, (<a href="http://www.riigikogu.ee/index.php?id=66729">http://www.riigikogu.ee/index.php?id=66729</a>) mis koondab</p>
2013	2014	2015	2016	2017	2018													
10 %	10 %	35 %	35 %	35 %	35 %													

						teede rahastamisega seonduvad teemad ning esitab olulised seisukohad.
<b>Ettepanek 3 Pealinna funktsioonide teostamise toetamine</b>						
Eraldada Tallinna linnale kohalike omavalitsuste toetusfondi kaudu vahendid pealinna funktsiooni täitmisega kaasnevate kulude katmiseks (paraadide korraldamine jne.)						
		<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>		
		0	0	255 650 €		
<b>MUUD ETTEPANEKUD RAHANDUSE VALDKONNAS sh.</b>						
<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	
	<b>Ettepanek 1 .</b> Alustada kohalike maksude süsteemi korrastamist, et laiendada kohalike suurendada omavalitsuste õigusi kohalike maksude kehtestamisel. Täiendada kohalike maksude loetelu turismimaksuga.					Kohalike maksude osakaal kohalike omavalitsuste eelarvetulude kujundamisel on marginaalne, moodustades kohalike omavalitsuste tulubaasist 1,3% (2011. aastal, enne müügimaksu kaotamist 3,2%, ehk 25,5 milj €). Kohalike omavalitsuste tulubaas ja tema kasutada olev maksusüsteem ei vasta juba ammu tegelikele vajadustele. Läbirääkimistel on mitmeid aastaid võetud plaani sellega tegelema hakata, kuid tegeliku tegevuseni pole jõutud. Seepärast teeme ettepaneku alustada selle tegevusega käesoleval aastal ja viia see lõpule aastal 2016.
	<b>Ettepanek 2</b> Kavandada seadusemuudatused, mille kohaselt kantaks kohaliku omavalitsuse eelarvesse:					Kohalike omavalitsuste initsiatiivi suurendamiseks ettevõtluse arendamisel on otstarbekohane analüüsida ettevõtlusega seotud maksudest osa eraldamist omavalitsuste tulubaasi täiendamiseks, et kohtadel realselt tekiksid võimalused ettevõtluse alustamisele

	<p>1) osa kohaliku omavalitsuse territooriumil tekkinud käibemaksuga maksustatavast käibest osa (näiteks 1 %) ;</p> <p>2) osa ettevõtete tulumaksust.</p>		<p>kaasa aidata ja täiendavaid töökohti luua.</p> <p>Euroopa Komisjoni talitsuste töödokumendis „Eesti 2013. aasta riikliku reformikava ja stabiilsusprogrammi hindamine“ (29.5.2013 SWD(2013) 356 final), mis on lisatud nõukogu soovitusel, milles käsitletakse Eesti 2013. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti ajakohastatud stabiilsusprogrammi (2012-2017) kohta, osas 3.5. Avaliku halduse moderniseerimine, märgitakse, et olemasolev omavalitsuste rahastamissüsteem ei hõlma stiimuleid, mis ergutaksid kohalikke omavalitsusi toetama ettevõtlust ja töökohtade loomist ja seega suurendama oma tulusid; samal ajal võib nõrgemate omavalitsuste toetamiseks loodud tasakaalustusfond praegusel kujul kärpida motivatsiooni teha tulude suurendamiseks täiendavaid jõupingutusi.</p>
	<p><b>Ettepanek 3</b></p> <p>Tagada riigi andmekogudesse andmete esitamise ja sellega seotud ülesannete rahastamine riigi eelarvest. Arvutada välja kulude suurus ja kavandada rahalised vahendid riigi eelarves</p>		<p>Riigikontrolli 31. oktoobri 2013 aruande „Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades“ kohaselt täidavad kohalikud omavalitsused riigi andmekogude pidamisega seotud ülesandeid, mis on olemuslikult riigi ülesanded. Vastavalt KOKS § 6 lg-le 5 tuleb kohalikule omavalitsusele seadisega pandud kohustustega seotud kulud katta riigieelarvest.</p>
	<p><b>Euroopa Liidu 2014-2020 toetusvahendite kasutuse kavandamisel:</b></p> <p><b>Ettepanek 4</b></p> <p>Vahendite eraldamisel kohalike omavalitsuste poolt kaasfinantseeritavate projektide rahastamisel tuleb lähtuda põhimõttest et iga prioriteetse suuna tasandil nähakse rakenduskavas ette EL – poolne kaasrahastamise määr vähemalt 85%</p> <p><b>Ettepanek 5</b></p>		<p>Uuel EL eelarveperioodil tuleb luua süsteem, mis tagaks kõigile omavalitsustele erinevate valdkondade projektide rahastamisel ühtse omafinantseeringu määra</p>

	<p>Rahandusministeeriumil taaskehtestada tingimused ja kord välisabi korras saadud raha eest kaupade soetamisel ja teenuse saamisel käibemaksumäära 0% kohaldamiseks ning käibemaksu tagastamiseks (juhul kui käibemaksu ei loeta KOV abikõlblikuks kuluks)</p> <p><b><u>Ettepanek 6</u></b></p> <p>Võimaldada ka järgmisel finantsperioodil taotleda toetust kinnisasja ostuks või võõrandamiseks, mille hind ei ületa 10% projekti abikõlblikest kuludest.</p>		
	<p><b><u>Ettepanek 7</u></b></p> <p>Tagada Riigikohtu üldkogu 16. märtsi 2010 kohtuotsuse nr 3-4-1-8-09 täitmine, millega tunnistati põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmise, mis sätestaksid, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud, ja eristaksid kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.</p>		<p>Põhiseadust järgiva regulatsiooni kehtestamata jätmise piirab kohalike omavalitsuste põhiseaduses sätestatud enesekorraldusõigust, õigust piisavatele rahalistele vahenditele ja on vastuolus õigusriigi põhimõttega. Riik peab tagama jõustunud kohtulahendite täitmise</p>

## II ETTEPANEKUD HARIDUSE VALDKONNAS

### FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD

*Haridustoetuse kogumaht peab kujunema tema valemi komponentide summast ja kindlustama õppekava täitmise kõigil kooliastmetel*

**Ettepanek 1** Toetus koolilõuna kulude katmiseks € õpilase kohta koolipäeva arvestuses

2013	2014	2015
0,78	0,78	1,3

**Ettepanek 2** . Investeeringutoetus haridusasutuste kapitalikulude katmiseks €

2013	2014	2015
3 044 464	3 018 152	16 031 255

Investeeringukomponent tuleb ette näha vähemalt 2008. aasta tasemel, mis kindlustaks ka õpikeskkonna arendamise vastavalt uuenenud seaduse ja õppekava nõuetele.

**Ettepanek 3** Toetus õppevahendite soetamiseks

2013	2014	2015
57 € õp. kohta	57 € õp. kohta	95 € õp. kohta

Õppevahendite soetamise toetus on täielikult ajale jalgu jäänud. PGS muutuste 2010 rakendamisel arutati välja õpikute ja õppevahendite tegelik maksumus, rakendati seda aga vaid 60% ulatuses. Omaavalitsuste hariduskulud pidevalt kasvavad, toetus ei võimalda kindlustada õpilasi piisavalt õpikute ja

	<p>õppevahenditega, mis on vajalikud riiklike õppekavade rakendamiseks ning õppekavas sätestatud õpikeskkonna kaasajastamiseks.</p>
<p><b>Ettepanek 4.</b> Õpetajate, kooli juhtiv- ja tugipersonali tööjõukulude katmine</p>	<p>Õpetajate, tugipersonali ja kooli juhtide tööjõukulud peavad arvestuslikult olema kaetud, ning vastavalt poliitilisele otsusele suurenema kuni riigi keskmise palgani. Vastavalt kehtivale haridustoetuse valemile tuleb välja arvutada koolide õppekava täitmiseks vajalikud vahendid ning planeerida selleks vajalikud tööjõukulud toetuse hulgas.</p> <p>Nii pedagoogide kui tugispetsialistide tegevuse eesmärk on sama – tagada koolikohustuslikele õpilastele PS § 37 hariduse andmine ning seega kuuluvad nad samasse gruppi ning rahastuse osas peab riik neid seega kohtlema võrdselt.</p>
<p><b>MUUD HARIDUSE, NOORTE JA KOOLIEELSE LASTEHOIU KÜSIMUSED</b></p>	
<p><b>Ettepanek 1</b> Kohalike omavalitsuste poolt hallatavate erivajadustega laste koolide pidamise kulude katmine riigieelarvest</p>	<p>Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõikele 4 tagab riik koolide asutamise ja pidamise nägemis-, kuulmis- ja kõnepuudega õpilastele, liikumispuudega õpilastele, kellel lisaks liikumispuudele esineb täiendav hariduslik erivajadus, liitpuudega õpilastele, intellektipuudega õpilastele, tundeelu- ja käitumishäiretega õpilastele ning kasvatus eritingimusi vajavatele õpilastele.</p> <p>Vastavalt PGS § 2 lg-le 4 kehtib hüvitamiskohustus täies mahus, st samadel alustel riigi erikoolidega peab rahastama kõigi, sealhulgas KOV-ide omandis olevates üldhariduskoolides, sh tavakoolides õppivate nägemis- ja kuulmispuudega õpilaste, liikumispuudega õpilaste, kellel lisaks liikumispuudele esineb täiendav hariduslik erivajadus, tundeelu- ja käitumishäiretega õpilaste, toimetuleku- ja hooldusõppel olevatele õpilaste ning kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste õppetegevust.</p> <p>(nt Tallinnas 4 kooli- mille kulu nendele koolidele. 2013. aastal oli 1 586 tuhat eurot)</p>

<p><b>Ettepanek 2</b> Kavandada vahendid huvikooli seaduse § 21 lg 4 täitmiseks.</p>			<p>Huvikooli seaduse § 21 lg 4 (Lähtudes valla või linna haldusterritooriumil asuvates huvikoolides huviharidust omandavate õppurite arvust, huviala valdkondadest ja riiklikest prioriteetidest, määratakse kooskõlas riigieelarve seadusega igal aastal riigieelarvest toetus (edaspidi toetus) valla- ja linnaeelarvetele huvikoolidega seotud kulude osaliseks katmiseks) täitmiseks;</p>
<p><b>2013</b></p>	<p><b>2014</b></p>	<p><b>2015</b></p>	
<p>0</p>	<p>0</p>	<p>128 € õpilase kohta aastas</p>	
<p><b>Ettepanek 3</b> Kavandada väljaspool haridustoetust riigieelarvest vahendid Vabariigi Valitsuse 31. jaanuari 2008 määruse nr. 30 (riiklik programm "Igale lapsele lasteaiakoht") taarakendamiseks, vähemalt mahus 22,5 miljonit eurot</p>			<p>Programm on vajalik, et vähendada suurte linnade ja linnalähedaste valdade lasteaiakohtade puudujääki lähiaastatel, ning eraldada teistele omavalitsustele vahendid lasteaedade kaasajastamise toetuseks.</p>
<p><b>Ettepanek 4</b> Finantseerida PGS-iga sätestatud uued täiendavad kulutused ( IBO rakendamine, õppevahendid, mida varem hankisid lapsevanemad ise, õpilaste arengu toetamine, pikapäevarühmad, turvalisuse tagamine, HEV koordinaator jms.)</p>			
<p><b>Ettepanek 5</b> Arvestades kohalike omavalitsuste jätkuvalt vähest eelarvevahendite mahtu analüüsida järgmiste õigusaktide mõju kohalikele eelarvetele, et kompenseerida lisakulutused omavalitsustele:</p> <p>1. Vabariigi Valitsuse määrus nr 131 on vastu võetud 06.10.2011 – „Tervisekaitseenõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule“ mõju;</p> <p>2. Vabariigi Valitsuse määrus nr 84 on vastu võetud 30.05.2013 „Tervisekaitseenõuded koolidele“ mõju.</p>			

### III ETTEPANEKUD SOTSIAALVALDKONNAS

#### FISKAALSE SISUGA ETTEPANEKUD

<p><b>Ettepanek 1</b> EL struktuurivahendite programmiperioodi 2014-2020 jaotusplaanis arvestada sotsiaalhoolekande objektide investeeringute vajadust.</p>	<p>Kohalike omavalitsuste tulubaasis puuduvad vahendid kapitalikulude katmiseks. Lähiajal puuduvad riigieelarves piisavad tulud, et KOV tulubaasi nendeks tuludeks piisavalt suurendada. Samas investeeringud selles valdkonnas on hädavajalikud juba lähiaastatel.</p>
<p><b>Ettepanek 2</b> Tagada saastekvoodi ühikute müügist saadud vahendite arvelt, läbi rohelise investeerimisprogrammi vmt. meetme investeeringud ka kohalike omavalitsuse sotsiaalobjektide energiasäästu parandamiseks.</p>	<p>Sotsiaalhoolekande arenguks on vajalikud täiendavad investeeringud nii energiasäästu kui ka teenuste arendamise seisukohalt (päevakeskused, erihooldus, puuetega inimeste ligipääsetavus jms).</p>
<p><b>Ettepanek 3</b> Tagada toimetulekutoetuse väljamaksmise administreerimisega seotud kulutuste ning teenuste arendamise seotud kulutuste katmine riigieelarvest. Toimetulekutoetuse administreerimiskulude katmisel lähtuda põhimõttest, et antud kulude katteks peab riik eraldama teatud protsenti toimetulekutoetuse vahenditest.</p>	<p>Toimetulekutoetuse maksmine on otseselt riigi ülesanne ja maksimisega kaasnevad administreerimiskulud tuleks maksta riigieelarve vahendite arvelt.</p>
<p><b>Ettepanek 4</b> Tagada vajaduspõhiste peretoetuste korraldamisega seotud kulude katmine</p>	<p>Toetuse maksmine on otseselt riigi ülesanne ja maksimisega kaasnevad administreerimiskulud tuleks maksta riigieelarve vahendite arvelt.</p>
<p><b>Ettepanek 5</b> Näha ette takistusteta liikumise projektide rahastamine riigi eelarvelistest vahenditest või Euroopa Liidu finantsperioodi 2014-2020 vahenditest</p>	<p>Liikumispuuetega inimestele ligipääsetavuse parendamiseks ja turvalisuse tagamiseks</p>
<p><b>Ettepanek 6</b> Tagada ööpäevaringse erihoolekandeteenuse kättesaadavus psüühilise erivajadusega inimestele.</p>	<p>Ooteaeg riiklikult finantseeritavale teenusele on küll eelmise aastaga võrreldes vähenenud, kuid siiski on jätkuvalt neid erihoolekande teenuse kliente, kellele teenust osutamata jätta ei saa ja kellele osutatava teenuse eest on KOV tasunud oma eelarve vahenditest .</p>
<p><b>Ettepanek 7</b> Tagada ravikindlustuseta isikutele esmatasandi arstiabi kättesaadavuseks selle rahastamine riiklikest vahenditest.</p>	<p>Näiteks 2013. aastal osutati AS Ida-Tallinna Keskhaigla ravikindlustamatute osakonnas statsionaarset abi 404 ravikindlustusega hõlmamata isikule. Vastuvõtul sama osakonna ambulatoorses osas, lisaks perearstide vastuvõtul ja öömajade/varjupaikades öendusteenuse osutaja poolt said esmatasandi arsti/õe abi kokku 1737 patsienti.</p>

	Linnaeelarveliste vahendite kulu 2013.a oli 353 145 eurot.
<b>Ettepanek 8</b> Tagada õendusteenuse kättesaadavus krooniliste tervisehäiretega kodanikele kodus.	Puudub piisav teenuse riiklik finantseerimine. Näiteks õendusteenust kroonilistele haigetele kodus said Tallinnas 2013. aastal 186 isikut 1431 ravijuhuga, mis moodustab üldisest vajadusest 1/3. Linnaeelarveliste vahendite kulu 2013.a oli 138 672 eurot. Teenust rahastatakse osaliselt ka Eesti Haigekassa poolt, kuid mitte vajalikus matus.
<b>Ettepanek 9</b> Toimetulekupiiri tõstmine 100€-ni	Arvestades inimeste igapäevakulude kasvuga (hinnatõusud) on vajalik tõsta toimetulekutoetuse maksmise aluseks olevat toimetulekupiiri.
<b>MUUD ETTEPANEKUD SOTSIAALVALDKONNAS</b>	
<b>Ettepanek 1</b> STAR programmi tõrgeteta töö tagamine. Viia läbi STAR-i arendused kooskõlastatult KOV-de vajadustega	STAR-i arendustööd on programmi muutnud kasutajasõbralikumaks, kuid riik peab jätkuvalt kavandama arendustöid STAR programmi täiustamiseks. STAR andmeaida arendamisel tuleb arvestada KOV-de tegelike vajadustega (töö lähteülesanne kooskõlastada KOV-dega.
<b>Ettepanek 2</b> Arendada riigi poolt välja lähisuhtevägivalla ohvritele suunatud üleriiklik varjupaikade võrgustik (naiste varjupaigad ning emade ja laste varjupaigad) ning tagada nende riiklik ülalpidamine	Mitte kõik Eesti piirkonnad ei ole täna kaetud lähisuhtevägivalla ohvritele suunatud varjupaikadega, millest tulenevalt ei ole ohvritele pakutav abi igal pool kättesaadav. Täna puudub ka teenuse jätkusuutlik rahastamine - see on korraldatud läbi HMN poolse projektitoetuste ning erinevate kohalike omavalitsuste poolsete toetuste. Kuna tegemist on spetsiifilise teenusega, mille osutamine nõuab diskreetsust jmt, siis peame oluliseks, et riik toetaks lähisuhtevägivalla ohvritele suunatud üleriiklike varjupaikade võrgustiku loomist ning hakkaks teenust rahastama 100% riigieelarvest.
<b>Ettepanek 3</b> Tagada proteeside ja abivahendite teenuse korraldamisega seotud kulude katmine ning proteeside ja abivahendite taotluste menetlemiseks ja	

aruannete koondamiseks ja ministeeriumile edastamiseks loodud programmi AVE häireteta töö.	
--	--

**IV ETTEPANEKUD KULTUURIVALDKONNAS**

<b>FISKAALSE SISUGA ETTEPANEKUD</b>			
<b>Ettepanek 1.</b> Suurendada vahendeid rahvaraamatukogude teavikute soetamise toetuseks ja raamatukogude infosüsteemi arendamiseks			Vahendite maht peab kasvama, kuna alates 2009 aastast on see olnud samal tasemel, ning ei kata vajadusi
<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	
1 767 370 €	.....	2 002 430 €	
<b>Ettepanek 2</b> Eraldada vahendeid kohalike omavalitsuste halduses olevate, kuid sisuliselt üleriigilise tähtsusega kultuuriobjektide arendamiseks ( näiteks Tallinna Loomaed, Tallinna Lauluväljak)			Arvestades asutuste riiklikku tähtsust on hädavalik ka riigipoolne suurem toetus, et tagada asutuste areng.
<b>Ettepanek 3</b> Eraldada vahendeid kohalike omavalitsuste halduses olevate, kuid sisuliselt üleriigilise tähtsusega spordiobjektide arendamiseks (näiteks Kalevi spordihall, Kadrioru staadion, ujula ehitamine Tondiraba spordikompleksi koosseisu)			Arvestades asutuste riiklikku tähtsust on hädavalik ka riigipoolne suurem toetus, et tagada asutuste areng.
<b>Ettepanek 4</b> . Jätkata kooride-, rahvatantsurühmade , orkestrite, harrastusteatri tegevuse toetamist riigieelarvest.			
<b>Ettepanek 5</b> Eraldada vahendeid professionaalsete munitsipaalteatrusasutuste (näiteks Tallinna Linnateater, Tallinna Kammerorkester, Tallinna Filharmoonia toetuseks)			

<b>Ettepanek 6</b> Eraldada vahendeid miljöövärtuslikes piirkondades asuvate hoonete renoveerimistoetusteks	
<b>Ettepanek 7</b> Eraldada toetust ka Tallinna kirikute renoveerimiseks (kirikurenessanss)	Praegu toetused suunatud väljaspool Tallinna
<b>Ettepanek 8</b> Muinsuskaitseks ja muinsuskaitse halduslepingute professionaalsemaks täitmiseks suurendada muinsuskaitseks kavandatavaid vahendeid	

## V ETTEPANEKUD TEEHOIU JA TRANSPORDI VALDKONNAS

### FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD

<p><b>Ettepanek 1 Kohalike teede hoiu toetamine</b></p> <p>Näha ette mootorkütuse aktsiisist teehoiuks kavandatud vahendite hulgast kohalikele teedele eraldatavaid vahendeid</p>						<p>Riigimaanteede osakaal teede kogupikkusest moodusta ligikaudu 28,4 %, samal ajal kohalike teede ja tänavate osa 40,3 %.</p> <p>Senine teehoiuvahendite jaotus riigi ja kohalike teede vahel ei ole loogiline ega õiglane.</p> <p>Analoogselt paljude teiste omavalitsusele pandud ülesannetega on riik seadnud teehoiu korraldamisele õigusaktidega konkreetsed ja üksikasjalikud nõuded. Teeseaduse § 25 lg 3 kohaselt valla- või linnavalitsus korraldab teehoidu kohalikel teedel ja on kohustatud nendel teedel looma tingimused ohutuks liiklemiseks. Teehoidu kavandades peab järgima liiklusohutuse, keskkonnakaitse ja tee seisundi nõudeid.</p> <p>Seadusandja on juba 1999. aasta veebruaris vastu võetud teeseaduses väljendanud tahet arvestada kohalike maanteede ja tänavate hoiuks sihtotstarbelise toetuse vajadusega riigieelarvest. Seaduse seletuskirjas on seejuures märgitud, et Eesti territooriumi ning teedevõrgu kompaktsuse tõttu tuleb käsitleda riigi, kohalike ja erateid ning tänavaid kui</p>
<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	
<b>10 %</b>	<b>10 %</b>	<b>35 %</b>	<b>35 %</b>	<b>35 %</b>	<b>35 %</b>	

	<p>ühtset tervikut. Vt Riigikogu, 12. detsembril 2013.a. olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu "Kohalike teede hoiu korraldamine" (raport „Kohalike teede hoiu korraldamine“, (<a href="http://www.riigikogu.ee/index.php?id=66729">http://www.riigikogu.ee/index.php?id=66729</a>) mis koondab teede rahastamisega seonduvad teemad ning esitab olulised seisukohad.</p>
<p><b>Ettepanek 2</b> EL struktuurivahendite programmiperioodi 2014-2020 kavandamisel näha ette takistusteta liikumise projektide rahastamine</p>	<p>Puuetega inimeste liikumisturvalisuse tagamiseks</p>
<p><b>Ettepanek 3</b> Finantseerida riigieelarvest linnu/valdu läbivate riigimaanteed, sh TEN-T võrgustikku kuuluvate põhimaanteed teehoidu</p>	<p>Olemuslikult riigimaanteedena olevatena ja riigile strateegiliselt tähtsate transpordiobjektide ühendusteena tuleb nende korrashoidu finantseerida riigieelarvest selleks eraldi eraldatavate vahendite.</p>
<p><b>MUUD ETTEPANEKUD TEEHOIU JA TRANSPORDI VALDKONNAS</b></p>	
<p><b>Ettepanek 1</b> Kavandada riigieelarve toetus teeregistrisse kohalike teede kohta vajalike andmete kogumiseks ja kandmiseks läbi üldise teede inventariseerimise.. Ühiselt teeregistriga vajab arendamist üle eesti ühtne aluskaart, millele oleks kantud olemasolev kergliiklusteede võrgustik, mida omavalitsused saaksid kasutada kergliiklusteede kaartide koostamisel, samuti vajab arendamist ühtne mobiilne kaardirakendus Eestis jalgrattaga liiklemiseks.</p>	<p>Teeregistri loomisel tekkis kohalikele omavalitsustele täiendav kohustus erinevate andmete kogumiseks ja kindlas formaadis andmekogule esitamiseks. Seetõttu pole käesoleva ajani teeregistris kõiki vajalikke andmeid kohalike teede hoiu planeerimiseks ning kaardimaterjalil kajastamiseks. XII Riigikogu VI istungjärgu raportis „<u>Kohalike teede hoiu korraldamine</u>“ on riigieelarve kontrolli erikomisjon märkinud, et andmete kandmine teeregistrisse <u>on riiklik ülesanne ja omavalitsustel on ootus saada selle ülesande täitmiseks vaheneid riigieelarvest</u>. Täielikult toimiva ühtse teeregistri loomiseks on vaja omavalitsuste omandis olevad teed ühtsetel alustel inventariseerida</p>
<p><b>Ettepanek 2</b> Vaadata läbi teehoiuvahendite jaotamise põhimõtted. Lähtuda kohalike teede <b>pinna- ja tee seisundi andmetel arvestusele põhinevast</b></p>	<p>Teede pinnaarvestusel põhinev arvestus kajastab objektiivsemalt kohalike teede teehoiu vajadusi ning järgib võrdse kohtlemise põhimõtet.</p>

<p><b>registrist</b> ning eraldada raha ka muude kohalike teerajatiste hoolduseks.</p>	
<p><b>Ettepanek 3</b> Kaaluda teeseaduse § 27 täiendamist teel paikneva teevälise rajatise omaniku kohustusega hüvitada nende rajatise mittekorrasoleku tagajärjel tekkinud kahju (liikluskahju juhtumid seoses mittekorras kaevupäiste- ja luukidega).</p>	<p><b>NB Ehitusseadustik (SE 555), mis käsitleb ka teid, võeti Riigikogu menetlusse 10.12.2013.a.</b></p>
<p><b>Ettepanek 4</b> Lähtudes Riigikohtu üldkogu otsusest, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumil kavandada ühistranspordiseaduse muutmise, pidades silmas vajadust kompenseerida ühistranspordiseadusest tulenevate riigipoolsete sõidusoodustuste tõttu saamata jäävad tulud kohalikele omavalitsustele.</p>	<p><b>NB. Riigikogus on käesoleval ajal menetluses Ühistranspordiseaduse eelnõu SE 404. Esimene lugemine toimus 05.06.2013. Eelnõu menetlemisel majanduskomisjonis käsitleti ka Tallinna Linnavalitsuse 11.09.2013.a. kirjaga esitatud ettepanekuid, sealhulgas sõidusoodustuste kompenseerimist. Ettepanek ei ole leidnud Riigikogu toetust.</b></p>
<p><b>Ettepanek 5</b> Seadustada viivitusteta järelevalveseadmete kasutusele võtmine omavalitsusüksustes ja näha ette riigipoolne süsteemi ülalpidamiskulu katmine (võimalus on seadmete Maanteeametile vastutavale hoiule andmine või omavalitsustele sihtotstarbeliselt järelevalvesüsteemi kulude katmine). Omavalitsuse initsiatiivil järelevalve seadmete rakendamisel näha ette trahvitulu laekumine kohalikele omavalitsustele osas, mis tagaks täiendavate järelevalveseadmete rakendamise.</p>	<p>Kuna politsei tänane haldussuutlikus liiklusjärelvalves linnades on probleemne, ei ole võimalik tagada liikluskulekust ja sellega kaasnevat ohutust pikemas perspektiivis ilma automaatsete järelevalveseadmeteta. Nii seadmete ülalpidamine kui uute seadmete hankimine ei tähenda riigile täiendavat finantskoormust, kuna nimetatud kulud saab katta seadmetega fikseeritud rikkumiste trahvitulust.</p>
<p><b>Ettepanek 6</b> Kaasata omavalitsusi ehitusseaduse ja teeseaduse ühendamise aruteludesse välistamaks linnaliselt oluliste teemade tahaplaanile jäämise.</p>	<p><b>NB ! Ehitusseadustik (SE 555), mis käsitleb ka teid, võeti Riigikogu menetlusse 10.12.2013.a.</b></p>

## VI ETTEPANEKUD KESKKONNAHOIU VALDKONNAS

<b>FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD</b>								
<p><b>Ettepanek 1</b> Riigimaade ja jätkuvalt riigi omandis olevate maade hooldamiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Katta riigieelarvest Keskkonnaministeriumi valitsemisel olevate riigimaade hooldamise ja haljastamise kulu 2011. aasta mahust vähemalt 20% suuremas mahus ja;</li> <li>- Katta riigieelarvest reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulud.</li> </ul> <table border="1"> <thead> <tr> <th>2013</th> <th>2014</th> <th>2015</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>60 000 €</td> <td>60 000 €</td> <td>69 000 €</td> </tr> </tbody> </table>		2013	2014	2015	60 000 €	60 000 €	69 000 €	<p>Riigi omandis ja jätkuvalt riigi omandis olevate maade olukord on ebarahuldaval tasandil. Omavalitsused on sunnitud sinna panustama oma vahendeid.</p>
2013	2014	2015						
60 000 €	60 000 €	69 000 €						
<p><b>Ettepanek 2</b> Jätkata lahenduse otsimist omavalitsusliitude ettepanekule tunnistada kehtetuks või vähendada kohustust kanda munitsipaalomandisse antud maa võõrandamisel riigieelarvesse 65 % maa turuväärtusest. Vajalik on jätkata läbirääkimisi seadusandluse muutmiseks omavalitsuste territooriumil ettevõtluse arengu tagamiseks.</p>								
<p><b>Ettepanek 3</b> Jätkata läbirääkimisi selleks, et luua kohaliku omavalitsusüksuse ülesannete täitmiseks ja arenguks vajalike maade eraomanikelt omandamise kulude kompensatsioonimehhanismid</p>								
<b>MUUD ETTEPANEKUD KESKKONNAHOIU VALDKONNAS</b>								
<p><b>Ettepanek 1</b> LKS on vaja täiendada asendustäitmise ja sunniraha kohaldamise sätetega, et tagada asendusistutuse täitmine.</p>		<p>LKS § 45 sätestab, et tiheasustusalal asuvaid üksikpuid, välja arvatud kasvav mets metsaseaduse tähenduses ja viljapuud, tohib raiuda kohaliku omavalitsuse loa alusel. Loa andmise tingimused ja korra kehtestab kohalik omavalitsus. Muudatus tooks kaasa raieloa kõrvaltingimusena kohaldatava asendusistutuse kohustustuse tõhusama täitmise.</p>						
<p><b>Ettepanek 2</b> Leida olmejäätmete prügilasse ladestamise saastetasu arvelt laekuvate tulude asendamiseks uus tuluallikas jäätmeseadusest tuleneva kohustuse</p>		<p>Saastetasu ei laeku enam seoses jäätmete taaskasutamisega</p>						

<p><i>jäätmemajanduse arendamine täitmiseks.</i></p>	
<p><b>Ettepanek 3</b> Täiendada Metsaseaduse § 41 punktiga, mis kohustab riiklikku Keskkonnaametit kooskõlastama tiheasustusalal väljaantava metsateatise KOV-ga.</p>	<p>Tallinnas on raietööd kõrgendatud tähelepanu all ja infot küsitakse esimesena KOV-lt. Metsad on tiheasustusaladel väga oluline väärtus ning seetõttu tuleb raieid vaadata ka linnakeskkonna seisukohast mitte ainult metsamajandamise seisukohast.</p>
<p><b>Ettepanek 4</b> Kehtestada võrdsed tingimused vooluveekogude ja maaparandussüsteemide korrastamise ja hooldamise finantseerimiseks tiheasustusaladel.</p>	<p>Omavalitsuste piire ületavate vooluveekogude hoolduseks puudub terviklik finantseerimislahendus. Vooluveekogude seisundi parendamiseks on võimalik toetust taotleda Keskkonnainvesteeringute Keskusest. Maaparandusseaduse mõistes maaparandussüsteeme linna territooriumil ei ole. Linnade territooriumitel asuvad kraavid on rajatised, millede hoolduseks maaparandussüsteemide hoolduseks mõeldud toetused ei laiene.</p>
<p><b>Ettepanek 5</b> ÜVK seaduse muutmine õiguste ja kohustuste täpsustamiseks sademeveesüsteemide korrastamiseks ja sademevee teenuse aluste kehtestamiseks</p>	<p>Käesoleval hetkel ei ole üheselt määratud sademeveesüsteemide (kraavide, truupide) ning liigniiskete alade hoolduse korraldamine, vajades õiguslikult reguleerimist ning lisaks ka sademeveerajatiste hoolduseks vahendite eraldamise küsimuse lahendamist. Riiklikul tasandil ei ole välja töötatud sademevee teenuse tasu arvestuse põhimõtteid.</p>
<p><b>Ettepanek 6</b> Arvestada CO<sub>2</sub> kvootide müügitahingutest laekuvate vahendite suunamisel võimalustega linna heakorra tagamiseks.</p>	<p>Ettepanek on kaaluda võimalusi tulevaste perioodide CO<sub>2</sub> kvootide müügitahingutest laekuvaid vahendeid:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) suunata suuremate linnade välisvalgustuse alaste kokkuhoiumeetmete rakendamiseks, sealhulgas amortiseerunud valgustite koos kande- ja liinielementide uuendamisega, mitmeastmelist juhtimist võimaldavate juhtimissüsteemide ja selleks sobivate valgustussüsteemide soetamiseks;</li> <li>2) rakendada linnades jalgrataste laenutussüsteemide</li> </ol>

	loomiseks, integreerimaks rongiliine, maaliine ja linnasisest ühistransporti.
<b>Ettepanek 7</b> Riigil tagada KOV-le pandud ülesannete kooskõla põhiseadusega. Õiguskantsler on teatanud, et koerte ja kasside pidamise eeskirjade kehtestamine on vastuolus põhiseaduse §3 lõikega 1 ja sellest johtuvalt on kohalike omavalitsuste kehtestatud lemmikloomaeeskirjad õigustühised.	Riigil tagada kehtivate õigusaktide vastavus põhiseadusele.
<b>Ettepanek 8</b> Luua üleriiklik veebipõhine lemmikloomade register, mida haldaks riik ja kehtestada mikrokiipimise ning üleriigilisse registrisse kandmise kohustus kassidele-koertele.	

## VII ETTEPANEKUD IKT VALDKONNAS

<b>Ettepanek 1</b> Vabariigi haridusametuste 21.sajandi IKT infrastruktuuri kontseptsiooni loomine ja projekti teostamine	Antud lahendus annab võimaluse kõikidel vabariigi haridusametustel kasutada nii olemasolevaid kui ka loodavaid inforessursse ( filmid, õppematerjalid jt) õppetöö taseme ühtlustamiseks erinevates haridusametustes sõltumata nende asukohast
<b>Ettepanek 2</b> Uute infosüsteemide ja registrite loomisel riigi tasandil kaasata kohalikke omavalitsusi projekti algatamise esimesest faasist alates.	

## IX MUUD ETTEPANEKUD

<b>Ettepanek 1</b> Moodustada <b>töörühm</b> , kes hakkaks tegelema elamumajanduspoliitika küsimustega	
<b>Ettepanek 2</b> Käivitada tegelema ehituse ja planeeringute küsimustega tegelemiseks loodud töörühma tegevus .	

